

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1105

מסכת שבת קמ"ב - קמ"ח ♦ כלאים ו', ז' - ז', ג'

בס"ד, ה' אב תש"פ

השבוע בגליון

- ♦ דינו של סיר שבישלו בו תוך חילול שבת:
- ♦ הכנת תה בשבת קודש
- ♦ ביטול סממנים במשכן
- ♦ האם יש מצות תענית בראש השנה?

♦ דינו של חלב שנחלב תוך כדי חילול שבת

- ♦ הדיון לגבי טלטול גופת דוד המלך
- ♦ מדוע אין מטלטלים את המת אגב בגדי
- ♦ בגדי דוד גדולים היו על שלמה:
- ♦ קבורת המת בבגדיו

בשורה לקוראי הגליון!
ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

מילה בסלע שתיקה בתרי

שמו של החכם צבי, רבי צבי הירש בן יעקב אשכנזי זצ"ל, נפוץ בכל קהילות ישראל. הוא נולד במורביה [חבל ארץ שהשתייך בתקופה ההיא למדינת צ'כוסלובקיה] לפני כשלוש מאות וחמישים שנה ונפטר בלוב, גליציה, בגיל חמישים ושמונה.

במהלך חייו הקצרים הספיק החכם צבי לשמש בקודש כרב בגרמניה, אמסטרדם, לונדון ופולין, וכן בקהילות ספרדיות, שם אף זכה לתואר הספרדי "חכם" שדבק בו. מתוך תשובותיו הרבות עולים מאורעות חייו ונדודיו הסוערים, ובכללם פרשת שבתאי צבי באמסטרדם.

בצעירותו למד החכם צבי במורביה, ובגיל 16 נשלח לשאלוניקי כדי לרכוש שם גם את דרך הלימוד הספרדית.

סיפורה המפורסם של משפחת רוטשילד העשירה כרוך אף הוא בתולדות חייו, אולם לא רבים יודעים את הדברים שהתרחשו מאחורי הקלעים של אותו מאורע.

אדם צנוע ופשוט היה ר' שמעון אנשיל רוטשילד. עם בוקר היה משכים קום לתפילת שחרית, ולאחר שסייע לרעייתו לשלח את זאטוטיהם אל המלמד, <<

דף קמב/ב ולא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד

הדיון לגבי טלטול גופת דוד המלך

גופת נפטר, חשוב ככל שיהא, הרי היא "מוקצה" ואסור לטלטלה בשבת, מפני שכל חפץ שאין בו שימוש בשבת, הרי הוא מוקצה.

כאשר אדם מסתלק לבית עולמו בשבת קודש, ונוצר צורך להזיזו ממקומו כדי לשמור על כבודו, מניחים עליו ככר או תינוק, ואזי מטלטלים את שניהם בצוותא. להלכה נפסק כדעת רב אשי בסוגייתנו, כי היתר זה תקף במת בלבד, מפני כבודו (שולחן ערוך סי' ש"א סעיף ח') [כגון, כאשר המת שוהה בשמש, אך אין להעביר את המת כדי לאפשר לכהנים לשהות במבנה בו נמצא המת].

בטעם היתר זה יש אומרים כי טלטול באופן זה אינו ניכר כטלטול המת בלבד. אחרים מבארים, כי הנחת התינוק או הככר על הנפטר גורמת לכך שהגופה הרי היא בסיס של הככר והתינוק נחשב הדבר כאילו מטלטלים את המת כדי לטלטל את הככר והתינוק שאינם מוקצה (חזון איש, סימן מ"ז אות ט', כ"ג ועוד אחרונים). היתר זה אינו בככר ובתינוק דווקא, אלא בכל חפץ וכלי שאינו מוקצה (משנה ברורה שם ס"ק א').

מדוע אין מטלטלים את המת אגב בגדיו: האם בגדי מת אינם נחשבים כחפץ שאפשר לטלטל את המת אגבם, כשם שאפשר לטלטל את המת אגב ככר או תינוק? לדעת הבית יוסף, בגדי המת בטלים לו, גם אם מתכוונים להסירם הימנו, וממילא אין כאן בגד ומת, אלא מת לבוש בבגדים, וכן מצדד להלכה הביאור הלכה (עיין משנה ברורה ס"ק ט"ז וביאור הלכה שם).

אולם יש ראשונים הסוברים (מרדכי לעיל פ"ג, בשם רבי אביגדור), כי גם בגדי המת הם כככר ותינוק ומותר לטלטל את המת מפניהם. האחרונים מבארים, כי הדברים אמורים במקומות שבהם נוהגים להסיר את בגדי המת ולהלבישו תכריכים, או אז בגדי המת אינם בטלים לו ומותר לטלטל את המת אגבם (עיין שולחן ערוך שם סעי' ד' ומשנה ברורה ס"ק ט"ז).

שיטת ראשונים זו, אינה הולמת, לכאורה, את שלמדנו לפני חדשים אחדים. למדנו (ל/ב), כי כאשר דוד המלך ע"ה נפטר בשבת קודש, שלח בנו שלמה המלך ע"ה לשאול את חכמי ישראל מה לעשות בגופת המלך שנותרה בחצר תחת קרני השמש, והשיבו לו כי ישים עליה ככר או תינוק ויטלטלם. דוד המלך בוודאי לבוש בבגדיו היה, שהרי נפל תוך כדי הליכה מחדר לימודו אל גינת ארמונו, ואם כן מדוע דרוש היה ככר או תינוק, האם אין די בבגדיו?

צעילוי נשמת

הבחור ר' **חיים הלל בקשט** ז"ל
ב"ר אהרון שיבלחט"א
נלב"ע ט' באב תש"ן
תנצב"ה

הונצח ע"י הוריו ידידינו הר"ר אהרון זוגתו
מרת **צפורה בקשט** שיחיו - פתח תקוה

צעילוי נשמת

הר"ר **אלעזר ישראל מי-זהב** ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל
נלב"ע ד' באב תשל"ט
תנצב"ה

הונצח ע"י ידידינו משפחות
מנחם ואוריאל מי-זהב שיחיו

צעילוי נשמת

אמי
מרת **חנה הניה (אוגניה) ברנד** ע"ה
בת הר' אפרים ז"ל
נלב"ע ט' באב תשע"ח
תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **משה בורנשטיין** ז"ל ב"ר צבי הלוי ז"ל

נלב"ע ה' באב תשנ"ג **תנצב"ה**

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

בגדי דוד גדולים היו על שלמה: תמיהה זו מעלה השל"ה הקדוש. פוסקים לא מעטים עוסקים בהם מבארים, כי דווקא בגדי דוד המלך ע"ה היו מוקצה, מפני שאין ללבוש בגדים של מלכים, ואין להם שימוש, איפוא. ואילו שלמה בנו, שכבר מלך היה, הרי קטן היה, אפילו לגיל בר מצווה עוד לא הגיע, ובגדיו של אביו לא היו ראויים לו (עיין מגן אברהם סימן שי"א ס"ק ט"ז, ו"מחצית השקל" שם, וט"ז שם ס"ק ד).

קבורת המת בבגדיו: יש כותבים, כי בשנים ההן נהגו לקבור את המת בבגדיו, תחת התכריכים, ושוב אין להם כל שימוש (בגדי ישע סימן שי"א ס"ק ב).

שאלה מעניינת מועלית לאור המבואר בגמרא (סנהדרין כ"ב), כי למלך היו שני ספרי תורה ועם אחד מהם הילך תמיד. אפשר היה, איפוא, לטלטלו עם ספר התורה שעמו! אמנם, איש מלבד המלך אינו רשאי לקרוא בספר התורה של המלך (תוספתא, סנהדרין, פרק ד', הלכה ד'), ואם כן הספר מוקצה גם הוא, אך איסור זה אינו כולל מלך אחר, וספר התורה ראוי היה לבנו המלך שלמה. אם כי היו שטענו, כי ספר התורה לא היה ראוי לשלמה המלך שאונן היה ואסור בתלמוד תורה (מרגליות הים, סנהדרין כ"א/ב סוף אות ל"ג, ועיין נחלת ישראל, ת"ס"ז). יש אומרים סברה נוספת, כי שלמה המלך לא חש עצמו ראוי למלא את מקום אביו, ולפיכך לא השתמש בחפציו כלל (עפ"י ח"ת"ס שבת ל"ב).

בספר נחלת ישראל (ת"ס"ז) כתב, כי לדעת הרדב"ז (שו"ת סימן אלף תמ"ה) אין כל בסיס לקושיה זו, מפני שהמלך לא הלך עם ספר תורה, אלא אחד ממלויו הוליך את הספר לפניו.

[יש לציין, כי הראשונים מבארים, כי אמנם רב אשי פסק שהיתר טלטול עם ככר ותינוק מתייחס למת בלבד, אך במקרים מסויימים אפשר להשתמש בהיתר זה גם לטלטול כלי שמלאכתו לאיסור (רא"ש, הובא בשולחן ערוך או"ח סימן שי"א סעיף ה'), ועיין משנה ברורה ס"ק כ"ו]. אף על פי שלהלכה אין נוקטים כן, כתב הגר"ז (שו"ע הרב, שם), כי במקרה של הפסד מרובה אפשר להקל לטלטלו (שער הציון שם ס"ק כ"ד). כאשר פורצת דליקה או באים גנבים, והאדם בהול על ממונו בפתאומיות, יש מתירים להשתמש בהיתר זה גם עבור מוקצה מחמת גופו, כגון מעות. עיין שולחן ערוך, או"ח, סימן של"ד סעיף י"ז ועיי"ש סעיף ב'.

דף קמ"ד/א

דינו של חלב שנחלב תוך כדי חילול שבת

כידוע, בשבת קודש אסור לחלוב, כפי המבואר גם בסוגייתנו.

קיימות שיטות רבות בראשונים מפני מה אסור לחלוב בשבת, והאם הדבר אסור מן התורה או מדרבנן. להלכה נקטו הפוסקים כי חליבה אסורה מן התורה מפני איסור "מפרק", שהוא תולדה של אב מלאכה "דש". כלומר, פירוק החלב מדדי הבהמה הוא כפירוק התבואה מתוך המוץ (כן דעת הרי"ף והרמב"ם, הל' שבת פ"ח הל' ז', עיין "חיי אדם" סימן י"ד סעיף ח', "אגלי טל" מלאכת דש סימן י"ב, ועוד).

במאמר שלפנינו נעסוק בדינו, במעמדו ובהגדרתו של חלב שנחלב בשבת קודש, תוך כדי חילול שבת רח"ל. הפוסקים נדרשו לדון בנושא, מאחר שיש רפתות שבעליהן לא הסדירו את הפעולות הנדרשות כדי למנוע את חליבת הפרות תוך כדי חילול שבת, ויש לברר אם הוא מותר בשתייה, שהרי אוכל שנעשה ונוצר בשבת על ידי איסור שבת, אסור באכילה במקרים מסויימים.

להלכה נפסק כדעת רבי יהודה, שהמבשל בשבת במזיד, המאכל אסור לו לעולם ולאחרים הוא אסור עד מוצאי שבת (שולחן ערוך או"ח סימן שי"א סעיף א'). ברם, בעל מגן אברהם דן, אם יהודי שהתבשיל בושל עבורו, נקנס שלא יאכל את המאכל לעולם, כפי שחכמים קנסו את המבשל בעצמו. הוא מסיק, כי לאור הכלל שקבעו חכמינו ז"ל, ש"אין אדם חוטא ולא לו", יש להניח שהחוטא לא ישוב על פעולת העבירה עבור זולתו, ולפיכך הכריע, כי האדם שעבורו בושל המאכל אינו כלול בתקנת חכמים זו, והוא רשאי לאכול מן המאכל במוצאי שבת.

אולם, בעל כתב סופר (שו"ת, או"ח סימן נ') מבהיר, כי אין הדברים אמורים אלא במקרה בודד שאירע ולא בפעילות קבועה. היה זה כאשר הוא נשאל על אודות אכסניה בבעלות יהודית, בה נרמסה השבת ברגל גסה ובישלו בה כביתר ימות השבוע. הוא הורה, כי במקרה זה האוכל אסור על כל אדם, מפני שהוא בושל עבורו תוך חילול שבת, מאחר שבעלי האכסניה מבשלים את האוכל עבור הבאים בצל קורתם, ולא עבור עצמם.

הוא מוסיף וכותב, כי אף יהודי שעבורו בוודאי לא בושל המאכל בשבת, אינו רשאי לאכול בפונדק זה, שהרי הקונה מסייע בידי עוברי עבירה, ואף עליו לחוש לאיסור "לפני עור לא תתן מכשול".

לפיכך, יהודי אינו רשאי לשתות חלב שנחלב בשבת תוך חילול שבת.

חלב יום חול של רפתות מחללות שבת: עדיין לא תם הדיון לגבי רפתות אלו. תינח חלב השבת אסור בשתייה, עדיין יש לברר מה דינו של חלב רפתות אלו שנחלב ביום חול.

דינו של סיר שבישלו בו תוך חילול שבת: שרשו של הדיון הוא בדברי הרשב"א (שו"ת, ח"א סימן קע"ה) אשר נשאל לגבי בישול בשבת לחולה מסוכן, והשיב, כי הואיל ובמקרה זה הבישול מותר, הקדירה אינה נאסרת. בעל מגן אברהם הסיק מדבריו (או"ח, סימן שי"א ס"ק א'), כי כאשר הבישול נעשה באיסור - אף הסיר נאסר, וכן פסק המשנה ברורה (שם, ס"ק ד').

פוסקים אחרים חולקים וסוברים, כי יש לחלק בין איסורי אכילה הנטמעים בסיר, לבין בישול

היה חובש את מגבעתו ושם את פעמיו לעבר חנותו.

חדרון צר וארוך בקצה השוק, הקנה לר' שמעון את תארו כבעל חנות. בלילה היה החדר הקטן משמש כמחסן לסחורתו ועם בוקר היה ר' שמעון מוציא את ארגזיו ופורס את מרכולתו על ארגזי עץ ישנים. מעולם לא תפס לקוח את ר' שמעון באי ידיעה מהמתרחש באחד מעשרות ארגזיו הקטנים. לכל אחד מהם היה תפקיד ודומה היה שהפריטים השונים שאופסנו במרכולתו ידעו להגיע בכוחות עצמם אל מקומם המדוייק.

לעת ערב, משהחלה השמש לאסוף את קרניה, היה מיידענו אורז בקפידה את ארגזיו האהובים וביד רחמימית היה מניח ארגז אחר ארגז על מקומו עד שנתמלא חללה של חנותו. משסיים את מלאכתו היה פונה לעבר בית המדרש, לא לפני שבדק בפעם המי יזדע כמה, אם אמנם נעל את שער חנותו.

בעל אופי שכזה היה ר' שמעון משחר נעוריו, וכבר עשרות שנים היה רגיל לכך שלכל דבר יש זמן ועת, ולכל חפץ יש מקום.

ויהי היום, ר' שמעון אנשיל נטל את ידיו והיסב עם משפחתו לארוחת ערב. ילדיו תפסו חרישית את מקומם ליד השולחן, בעוד עקרת הבית הניחה לכל אחד את מנתו. המסובים החלו באכילתם, ועיניו של בעל הבית כמעט יצאו מחוריהן. במאמצים כבירים הצליח ר' שמעון שלא לומר דבר בפני ילדיו הרכים, אך רעייתו שידעה את נפש בעלה, הבינה לרוחו.

ר' שמעון הביט לעבר הכסא המיותם שניצב לידו, רעייתו החרתה החזיקה אחריו ושניהם ישבו ובהו בכסא הריק ובמנה שנותרה בצלחת שהונחה על השולחן. הילדים שחשו במתח הגואה, סיימו במהירות את ארוחתם ונעלמו במהירות מן החדר כשהם מותירים את הוריהם אובדי עצות. לפתע החל הרעש המטרדי, שמזמזם כבר תקופה ארוכה בחלל ביתם ואינו נותן מנוח לנפשם השלווה. מה לא עשו כדי לפתור את הבעיה, מבטים, רמזים דקים, רמזים עבים יותר, והבחור בשלו מרעיש מלמעלה.

ר' שמעון אנשיל קם מכסאו, נטל בידיו מטאטא זרדים ענק שעמד בפיתת החדר והחליט שלכל דבר יש סוף. רעייתו התחננה על נפשה: שמעון, עצורי! למה לנו ללכת בדרך שכזו, אולי תעבור תקופה נוספת והאורח יידע עד כמה הדברים האלה מציקים לך וטורדים אותך משלוותך.

הוא שמע את דבריה תוך שהוא משעין את סנטרו על המקל המחוספס של המטאטא, וכמעט שנענה לה.

אך לאחר דקה הבינה גם היא שבעלה היקר שעצביו הלכו והתרופפו מהרעש שהמשיך לבקוע מעליה הגג, אינו מסוגל לחשות בעת שכזו. כלו כל הקיצין, אמר לעקרת ביתו הנבוכה, ולעיניה המשתאות תפס את המטאטא וחבט קלות בתקרת הבית.

למעלה, בעליית הגג, ישב החכם צבי ותפס את ראשו בידיו. הסומק שהחל לעלות בלחיו התפשט במהירות ופניו אדמו כסלק. הצצה חטופה בשעון האורלוגין הבהירה לו שזה מכבר חלף זמנה של ארוחת הערב, והוא לא ידע את נפשו.

תקופה לא קצרה כבר מתגורר הוא בביתם של בני הזוג המסודרים הללו, שהחליטו להעניק מהונם ואונם לבן תורה. בכל יום ויום, באותה שעה, היתה עקרת הבית מכינה עבורו את מנת הבוקר שהמתינה לו לקראת צאתו ללימודיו, ואף עליית גג הקצו עבורו, שם יוכל להתרכז ולהתעמק בספריו, שהרי כבר הבחינו שנכחו לו גדולות, ולא יתכן, אמר ר' שמעון לאשתו, שעוד יתבעו אותנו

בשמים, מדוע לא התאמצתם בכל כחכם להעניק לתלמיד חכם שכזה פינה משלו שיוכל להגות בה בלא מפריע.

אבל הרעש, הרעש היה בלתי נסבל. הוא כבר רמז כל כך הרבה פעמים לאורחו השקדן שלא ירים את קולו יתר על המידה. לא פעם בעת שהקולות שבקעו מעל ראשו נמשכו זמן ממושך, היה ר' שמעון מתנה את מר גורלו בפני רעייתו ומתנחם בכך שהוא סובל פחות מטיטוס. שכן הוא יכול לצאת את הבית ולתת מרגוע לראשו, ואילו יתושו של טיטוס הלך עימו לכל מקום...

היה דבר-מה נוסף שהטריף את נפשו שוחרת הסדר והדיקו של ר' שמעון: ארוחת הערב! הוא קנה במיוחד שעון גדול המשמיע קולות וברקים בכל שעה עגולה, הציבו חגיגית בעליית הגג, כדי שהבחור שיושב שם למעלה יגיע בזמן לארוחת הערב, אבל כלום לא עזר. הלה שקוע בתלמודו וכאשר סברות ופירויות ותילי תילים של רעיונות חלפו במוחו הסוער, שכח הוא מכל עולמו וצלילי השעון הניצב מולו במרחק נגיעה, נדמו עליו כרעש רחוק ועמום הבוקע מפעמון קטן התלוי על צווארה של כבשה, הרועה הרחק אי שם באחו.

החכם צבי סגר במהירות את ספריו ופתח את דלת עליית הגג. חכמתו הרבה עמדה לו להרגיע במהירות את בעל הבית שהספיק לסגן כמה מילות זעם ושב לסיים את מנתו.

עם בוקר נשמעו דפיקות על דלת הבית. על המפתן ניצבה משלחת מכובדת, ובידיה מכתב רבנות המזמין את החכם צבי לכהן אחר כבוד בעירם.

החכם צבי נעתר לבקשתם, ובטרם יצא את בית מארחיו נפנה אל בעל הבית וברכו בחום: יתן ה' ובזכות המצווה הגדולה של הכנסת אורחים שזכית לקיימה ואפשרת לי להגות בתורה, תזכה אתה ודורותיך אחריו לעשירות מופלגת.

בשבת, בו המאכל עצמו אינו נאסר אלא האדם לאכלו, ולפיכך, מאכל זה אינו נחשב "מעשה אסור" (יד יהודה, י"ד סימן צ"ט, י"ח).

ומכאן לגבי החלב. מאחר שבמחלבות מפסטרם את החלב, הרי שלפי שיטת המגן אברהם, לכאורה, אין לפסטר חלב שנחלב בימות החול בכלי הפיסטור שבהם מפסטרם חלב שנחלב בשבת. הגד"ש זולדן שליט"א (קונטרס נתיב החלב עמוד 84) כותב, כי יש לצדד להתיר, מפני שיש להבדיל בין האיסור שהוטל על עושה העבירה לבין האיסור שהוטל על היהודי שעבורו בושל המאכל. היינו: על עובר העבירה הטילו חכמים קנס חמור, ועבורו המאכל הרי הוא "מאכלות אסורות", וככאלו הם פולטים טעם אסור ואוסרים גם את הקדרות בהן הם מתבשלים. ברם, כלפי אחרים, שעבורם בושל המאכל, אין הוא "מאכלות אסורות" אלא חכמים קנסום לבל יאכלום כדי שלא להביאו לידי מכשול נוסף. כלפיהם אין כאן סירים שבלעו "מאכל אסור".

לא זו בלבד, גם איסור מסייע ולפני עוור, הנזכר על ידי ה"כתב סופר", אינו שייך במקרה זה, מפני שאיננו דנים על שתיית החלב שנחלב בשבת, אלא על שיירים זעירים ממנו שנבלעו בסיר ונפלטו אל החלב שנחלב ביום חול, ובקניית חלב שנחלב ביום חול, איננו מסייעים לחליבה בשבת.

דף קמ"ב/כל שבא בחמין מערב שבת שורין אותו בחמין בשבת

הכנת תה בשבת קודש

האם מותר בשבת קודש לשפות מים רותחים על עלי תה כדי להפיק מהם תמצית תה לשתייה לכבוד שבת קודש?

בדיון זה עסקו האחרונים, והוא מושתת על אחד הכללים היסודיים שנאמרו במשנתנו לגבי הלכות בישול בשבת: "כל שבא בחמין מערב שבת, שורין אותו בחמין בשבת". כלומר, אין איסור לחזור ולבשל בשבת מאכל שכבר התבשל בערב שבת.

כלל זה ידוע בנוסח הבא: "אין בישול אחר בישול".

בשבת בבוקר מותר ליטול כנף עוף קרה מן המקרר ולהכניסה אל קדרה רותחת שזה עתה הורדה מן האש. טעם הדבר: הבישול השני חסר חשיבות, ואינו נחשב "מלאכת מבשל". להלכה, היתר זה מתייחס למאכל שהתבשל לחלוטין בערב שבת, ורק למאכל יבש, ולא למשקה, או למאכל שיש בו נוזלים [ראוי לציין את דעת הראשונים הסוברים, כי אין בישול אחר בישול אך יש בישול אחר אפייה ואחר צליה, ולפיכך, אין להכניס חלה או דבר מאפה לתוך קדרה רותחת].

כאשר אנו מבקשים לבדוק אם מותר לבשל עלי תה בשבת, אין כוונתנו לעלי תה שלא בושלו, חלילה וחס! פעולה זו אסורה בתכלית! אלא כוונתנו לעלי תה שכבר בערב שבת הוכנה מהם תמצית, אך היא כלתה ועתה מבקשים לשרות שוב את עלי התה ברותחים כדי להפיק מהם תמצית נוספת. בישול אחר בישול. כדי לדעת אם הדבר מותר או אסור, עלינו להפנות את מבטנו אל מקור איסור מלאכת "מבשל", אומרים האחרונים, או אז נדע אל נכון אם מותר הדבר.

בישול סממנים במשכן: כידוע, המלאכות האסורות בעשייה בשבת הן הפעולות שנעשו בעת בניית המשכן. מלאכת "מבשל" נאסרה בשבת, מפני שבמשכן בישלו את ה"סממנים", להכנת צבעים ליריעות המשכן ולבגדי הכהונה. והנה, מדברי הרא"ש (פ"ג, סימן י"א) עולה, כי סממנים שבושלו ושוו ובושלו כדי להפיק מהם צבע נוסף, אינם נחשבים כסממנים מבושלים שפעולת הבישול השנייה שלהם אינה חשובה, אלא כל סדרת בישול נוספת, הרי היא בישול בפני עצמו שחייבים עליו, מפני ש"הם צריכים בישול לעולם".

החתם סופר (ש"ת, או"ח סימן ע"ד) מסביר את כוונת דבריו, כי דווקא פעולת בישול נוספת של מאכל שהתבשל כל צרכו אינה נחשבת כבישול חשוב, מפני שהבישול כעת נועד לחממו ולא לבשלו. חימום אינו בישול. שונים הם פני הדברים בבישול סממנים, שאותם בישלו כדי להפיק מהם צבע, וכל עוד ממשיכים לבשלם כדי להפיק מהם צבע, מלאכת בישולם לא הסתיימה.

מעתה, לכאורה, עלינו לאסור את בישולם החוזר של עלי התה, שכן, אנו מבקשים להפיק מהם טעם נוסף על הטעם שהופק מהם בבישול הראשון. האם אין פעולה זו זהה לבישול חוזר ונשנה של סממנים? אכן, יש הסוברים כן להלכה (ראה שביתת השבת פתיחה להלכות מבשל אות כ', וע"ש בסעיף כ"ד). אך אחרים טוענים כי לכשנעמיק חקור בשורש פעולת בישולם הנשנה של הסממנים נבחין, כי פעולת בישול נוספת מפיקה צבע נוסף, שלא הופק בבישול הקודם, ואף גוונים שונים וטבעו שונה. הוי אומר, אין כאן "בישול אחר בישול"; החלק המתבשל כעת לא התבשל מעולם לדוגמה הרצויה כדי להפיק את הצבע המופק ממנו כעת.

הגדרה זו אינה הולמת את עלי התה. הללו נותנים את המיטב בעת חליטתם בפעם הראשונה. אחר כך, כאשר שבים וחולטים אותם, הם אינם מעניקים אלא את השאריות שנותרו מן הבישול הקודם, אין לפנינו בישול נוסף, יצירה חדשה וחשובה, אלא "בישול אחר בישול" (שם, אות ע"ה).

המשנה ברורה פוסק להלכה (סימן ש"ח ס"ק ל"ט), כי מותר בשבת לערות מים רותחים מכלי ראשון על עלי תה שבושלו בערב שבת [ועיי"ש באיזה אופן נחשב שנתבשל בע"ש]. הוא מסיים ב"עצה מובחרת" לכל יהודי,

אאקטקט

בברכת גדולי ישראל

**גומרים ש"ס
ב-5 דקות ליום,
זוכים בשפע גדול**

... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"

מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי שליט"א הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינוך התקשר עכשיו: *3764

כי יכין די תמצית תה מערב שבת, כדי שבכל זאת לא יזדקק לכך בשבת קודש [יש להעיר, כי כאשר עלי התה התייבשו לחלוטין, ובישולם בעבר אינו ניכר בהם, יתכן שאין היתר להערות עליהם רותחין; עיין כלכלת שבת, אופה].

דף קמח/ב השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה

האם יש מצות תענית בראש השנה?

בקדמונים מובאת דעה לפיה צריך להתענות בראש השנה!

כך מביא הבית יוסף (או"ח, סימן תקצ"ז, ד"ה כתב הכל בו). אך הפוסקים טורחים להוכיח ממקורות שונים ובהוכחות שונות כי הדבר אינו נכון.

בטרם נחל להתייחס לדבריהם, נדגיש, כי לא זו בלבד שאין צורך להתענות בראש השנה אלא הדבר אף אסור, כפי שכתב המרדכי (ראש השנה, סימן תש"ח): "אסור להתענות בראש השנה" [ע"ש שהוא מן התורה]. המשנה ברורה מציין (שם, ס"ק א') כי "מצוות ושמחת בחגך שייך גם בו, שנקרא חג". יש המוכיחים זאת מן האמור במפורש בנחמיה (ח/י) על ראש השנה: "אכלו משמנים ושתו ממתקים" (עיין ביאור הגר"א שם ס"ק א'; באר היטב שם ס"ק א').

על השיטה הסוברת כי מותר לצום בראש השנה, רבו התמהים.

הט"ז (שם ס"ק א') כותב, כי בידינו "ראיה שאין עליה תשובה", שאין שמץ נכונות בכך שיש לצום בראש השנה. על אלישע הנביא נאמר כי אכל אצל השונמית, ובזוהר הקדוש מובא, כי אותו יום ראש השנה היה. ראייתו זו גררה תגובות רבות מאת האחרונים אשר דנו אם דברי הזוהר מתייחסים לאותו יום בו אכל אצל השונמית או ליום אחר (עיין פרי מגדים; אליה רבה; ויד אפרים, שם). וגם דחיות יש לראיות אלו. יתכן שבאותן שנים ראש השנה חל בשבת, או אז הכל מודים שאין מתענים (הגהות חתם סופר לשו"ע שם, ועיין נזירות שמשון בסוף השו"ע). הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל דוחה זאת בכך, שיתכן שלשיטה זו יש להתענות רק בעת חורבן בית המקדש, שכן, כמקובל, תענית באה חלף קרבן, כמאמרנו בסיום תפילת מנחה בתענית נדבה, ובנוסף "תפילה זכה" בערב יום כיפור, "מיעוט חלבנו וכו'" (חכמת שלמה, שם).

יום טוב של ראש השנה: החתם סופר זצ"ל כותב, כי מטבע הלשון של חכמינו ז"ל (ר"ה כט/ב), "יום טוב של ראש השנה", מעיד כאלף עדים כי אין מתענים בו, שהרי אין יום טוב אלא יום שיש בו אכילה ושתיה. שאלה גדולה נשאלה מסוגייתנו על שיטה זו. בגמרתנו מובאת משנה (ממסכת שביעית פ"י משנה ב'), כי השוחט את פרתו והלווה מבשרה בראש השנה של מוצאי שביעית, הרי השביעית משמטת את הלוואתו, אם יומו הראשון של ראש השנה חל בל' באלול, או אז בא' בתשרי פקע החוב [מצוות התורה, כי בבוא שנת השמיטה פוקעים החובות הכספיים שלא נפרעו, למעט במקרים מסויימים. ראה משנה שביעית פרק י']. הגמרא שואלת, הרי ממילא אין תובעים הלוואה שניתנה לצורך יום טוב, ולהלוואה שכזו אין צורך בהפקעתה על ידי השביעית. הואיל והטעם לכך שהלוואת יום טוב אינה ניתנת לתביעה הוא מפני שמחת יום טוב, הרי לנו במפורש, כי גם בראש השנה קיימת מצוות שמחת יום טוב באכילה ובשתיה (דעת תורה, סי' תקצ"ז).

שאלה זו ודומותיה (עיין ביאור הגר"א שם) מוכיחות, כי גם לשיטה זו, בליל ראש השנה מצווה לאכול ולשמוח (דעת תורה; חכמת שלמה, שם, עפ"י מגן אברהם שם, ס"ק ג').

אחרים כתבו כי אין כוונת שיטה זו אלא שמותר לצום עד שש שעות ביום (דעת תורה, שם, בשם שו"ת מהר"א).

לאחר מכן הנמיך את קולו ובפנים מרצינות אמר למאורחו ההמום: דע יקירי, כי רציני לברכך גם בדורות ישרים מופלגים בתורה, ואתמול ביקשו משמים לנסותך אם אמנם ראוי אתה לכך. אך לצערי הרב, יקירי, אמר הרב כשקולו נסדק, **ברגע אחד, הפסדת הכל. רגע אחד של התגברות על המידות.**

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

צעילוי נשמת
אבינו וסבינו הרה"ח
ר' משה כפתורי (קנוף) ז"ל
ב"ר יצחק שמואל ז"ל
נלב"ע י' באב תשמ"ט
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
אבי מורי הרב **שמואל אריה לייטר ז"ל**
ב"ר מרדכי שרגא ז"ל נלב"ע ח' באב תשס"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
אמנו מרת **חנה רבקה פסמנטיר ז"ה**
ב"ר אלחנן שמשון ז"ל נלב"ע ז' אב תשע"ד
תנצב"ה
הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת
מרת **מלכה סלומון ע"ה**
בת יבדלחט"א ר' אריה ישראל שכטר הי"ו
נלב"ע ט' באב תשע"א תשנ"ו
תנצב"ה
הונצחה ע"י אביה
הר"ר אריה ישראל שכטר שיחיו - חיפה

לעילוי נשמת
מרת **שינדל לאה יפה חיים ע"ה**
בת הרב יהושע ז"ל נלב"ע ט' באב תשס"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י חתנה ובתה
הר"ר אריה ישראל וסימה שכטר שיחיו - חיפה

לעילוי נשמת
הר"ר **יוסף שמואל הלוי פוגל ז"ל**
בן ר' מנחם מנדל ז"ל נלב"ע כ"ח אייר תשמה
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

שלמות
הגמרא המושלמת המחבת את הש"ס עיר לומדיה

דראשונה: מאר מקדד מפוסק טוק חשק ללימוד

• כחמשת ספרות מלין דין להחליט לידו חיים • ספרי
הכרך טקס ביאר לשמחה - מאורות המשנה • ההלכה
החיים ביהודה לעשה בדין והיחוד הפולא למאות החלטה
• הדארת ביהודה עין כחמשת

• שש תפוח וחסידים טיה וטרוין מטיב חסידות של
סדרות חיים של עני דודי • תפוח חיים וחסידות
מקיים ופוסקים טרוין כחמשת • יתקן מידה להקלה
הקריאה והלמדה סוכי קדים

להזמנות: 02-804-3333

חיים של תורה